

Hemlig teleavlyssning, m.m.

Sammanfattning

I detta ärende behandlar utskottet regeringens skrivelse 2004/05:36 Hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning och hemlig kameraövervakning vid förundersökning i brottmål under år 2003 och tre motioner som väckts med anledning av skrivelsen.

Utskottet föreslår att skrivelsen läggs till handlingarna och avstyrker motionerna.

I ärendet finns en reservation (m, fp, kd, c, mp) och två särskilda yttranden (s respektive v).

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Regeringens skrivelse

Riksdagen lägger regeringens skrivelse 2004/05:36 till handlingarna.

2. Redovisningens innehåll

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Ju27 yrkande 1, 2004/05:Ju28 och 2004/05:Ju29 yrkande 3.

Reservation (m, fp, kd, c, mp)

Stockholm den 22 mars 2005

På justitieutskottets vägnar

Johan Pehrson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Johan Pehrson (fp), Britta Lejon (s), Rolf Olsson (v), Margareta Sandgren (s), Beatrice Ask (m), Helena Frisk (s), Peter Althin (kd), Jeppe Johnsson (m), Göran Norlander (s), Torkild Strandberg (fp), Johan Linander (c), Joe Frans (s), Cecilia Magnusson (m), Kerstin Andersson (s), Leif Björnlod (mp), Christer Erlandsson (s) och Christer Engelhardt (s).

Utskottets överväganden

Utskottets förslag i korthet

I regeringens skrivelse redogörs för tillämpningen av bestämmelserna i rättegångsbalken om hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning samt för tillämpningen av bestämmelserna i lagen (1995:1506) om hemlig kameraövervakning under år 2003. Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna. Utskottet föreslår vidare att riksdagen avslår tre motionsyrkanden rörande redovisningens innehåll. Jämför reservationen.

Skrivelsen

I skrivelsen redovisar regeringen antalet meddelade tillstånd till hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning och hemlig kameraövervakning, den genomsnittliga avlyssnings- respektive övervakningstiden samt andelen fall där åtgärden har haft betydelse för förundersökningen. Skrivelsen bygger i huvudsak på uppgifter som Riksåklagaren och Rikspolisstyrelsen gemensamt har lämnat i en skrivelse till regeringen den 31 augusti 2004 (Ju2004/7717/Å).

Av redovisningen framgår att det under år 2003 lämnades tillstånd till hemlig teleavlyssning i 631 fall. Tillstånd till hemlig teleövervakning lämnades i 645 fall under samma år. Antalet meddelade tillstånd är för båda dessa tvångsmedel de högsta under den senaste tioårsperioden. Tillstånd till hemlig kameraövervakning lämnades i 23 fall år 2003, vilket är en minskning i jämförelse med föregående år. Tvångsmedlen användes, i likhet med tidigare år, främst vid förundersökningar där det fanns misstanke om organiserad eller annars omfattande narkotikabrottslighet. Huvudsyftet var att avslöja den mera omfattande narkotikasmugglingen till Sverige och försäljningen av narkotika inom landet. Hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning användes också i ett relativt stort antal fall av misstankar om annan grov brottslighet, bl.a. mord och grovt rån.

Avlyssnings- respektive övervakningstiden vid hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning varierar kraftigt. Under år 2003 var den kortaste tiden en dag och den längsta nästan åtta månader för båda tvångsmedlen. Den genomsnittliga avlyssnings- respektive övervakningstiden uppgick till 37 dagar, vilket ligger i nivå med senare års tidsåtgång per tillstånd. Övervakningstiden vid hemlig kameraövervakning varierade även den relativt kraftigt i de enskilda fallen från en dag till drygt fem månader år 2003. Den genomsnittliga tiden för hemlig kameraövervakning var drygt 26 dagar.

Andelen fall där hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning var av betydelse för den aktuella förundersökningen var för respektive tvångsmedel ca 46 % år 2003, och den var därmed oförändrad i jämförelse med föregående år. Andelen fall där de båda tvångsmedlen var av betydelse för förundersökningen har under senare år varit relativt konstant. Andelen fall där hemlig kameraövervakning var av betydelse för förundersökningen minskade under år 2003 i förhållande till år 2002 till drygt 39 %. Regeringen konstaterar sammanfattningsvis att de angivna tvångsmedlen har visat sig vara värdefulla hjälpmedel i kampen mot den grova, många gånger organiserade, brottsligheten.

Utskottet har inte något att erinra mot vad som framkommit genom redovisningen utan föreslår att skrivelsen läggs till handlingarna.

Redovisningens innehåll

I motionerna Ju27 (kd), Ju28 (fp) och Ju29 (c) begärs att regeringen skall tillse att redovisningen i den årliga skrivelsen förbättras.

Utskottet har tidigare behandlat liknande yrkanden om redovisningen i regeringens skrivelse om hemlig teleavlyssning m.m., senast i samband med föregående års skrivelse (skr. 2003/04:36, bet. JuU12, rskr. 141). Utskottet framhöll då vikten av att redovisningen i den årliga skrivelsen på ett utförligt och kvalitativt sätt kan utgöra underlag för den parlamentariska kontrollen. Utskottet konstaterade vidare att arbete med att förbättra redovisningens innehåll pågick och att detta arbete inte borde föregripas.

I årets skrivelse framhåller regeringen att den årliga redovisningen från Riksåklagaren och Rikspolisstyrelsen är ett viktigt underlag för att kunna bedöma hur reglerna tillämpas och vilka förändringar som skett i förhållande till tidigare år. Vidare sägs i skrivelsen att det alltjämt pågår en dialog med dessa myndigheter i syfte att försöka förbättra den årliga redovisningen till riksdagen. Syftet med arbetet är att åstadkomma en tydligare redovisning av hur tvångsmedlen används och resultatet av användningen. Vissa förändringar har skett i år när det gäller redovisningen av de internationella åtgärderna. Regeringen menar därtill att det är viktigt att de brottsbekämpande myndigheterna så långt som möjligt kan redovisa effekterna av de olika åtgärderna.

Utskottet kan konstatera att det alltjämt pågår ett arbete med att förbättra redovisningens innehåll. Detta arbete bör inte föregripas. Utskottet föreslår att motion Ju28 och motionerna Ju27 och Ju29 i nu behandlade delar avslås.

Övrigt

Utskottet har inhämtat att regeringen kommer att överlämna en proposition till riksdagen som rör överskottsinformation vid användning av hemliga tvångsmedel. Övriga yrkanden i de följdmotioner som ingivits med anledning av den aktuella skrivelsen kommer utskottet att behandla i samband med det ärendet.

Reservation

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservation. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

Redovisningens innehåll, punkt 2 (m, fp, kd, c, mp)

av Johan Pehrson (fp), Beatrice Ask (m), Peter Althin (kd), Jeppe Johnsson (m), Torkild Strandberg (fp), Johan Linander (c), Cecilia Magnusson (m) och Leif Björnlod (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om redovisningens innehåll. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Ju27 yrkande 1, 2004/05:Ju28 och 2004/05:Ju29 yrkande 3.

Ställningstagande

Regeringens årliga redovisning syftar till att ge riksdagen ett underlag för fullgörandet av den parlamentariska kontrollen av tillämpningen av de aktuella tvångsmedlen. Redovisningen bör även ha en sådan utförlighet och kvalitet att den kan ligga till grund för framtida överväganden av riksdagen.

Mot bakgrund av de mycket stränga rekvisit som måste vara uppfyllda för att domstol skall tillåta att respektive tvångsmedel används bör en fylligare redovisning av åtgärdernas resultat kunna erhållas. Viktiga upplysningar som i hur många fall berörda förundersökningar leder till fällande dom och i vilken mån brottsrubriceringen vid tillståndsgivning och dom överensstämmer måste framgå av regeringens redovisning. Även vad som avses med antalet fall där ”åtgärden har haft betydelse för förundersökningen” måste preciseras. Därtill bör en analys presenteras av den låga andelen avslag på ansökningar om tillstånd till hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning.

Det är i och för sig positivt att regeringen arbetar med att förbättra redovisningen. Detta arbete har dock pågått i flera år utan att någon nämnvärd förbättring av redovisningen skett. En tydlig och snar förändring av redovisningens innehåll är nödvändig för att riksdagen skall kunna utföra sin granskningsuppgift. Regeringen bör därför ges i uppdrag att utforma den årliga redovisningen i enlighet med vad vi här har anfört.

Särskilda yttranden

1. Redovisningens innehåll, punkt 2 (s)

Britta Lejon (s), Margareta Sandgren (s), Helena Frisk (s), Göran Norlander (s), Joe Frans (s), Kerstin Andersson (s), Christer Erlands-son (s) och Christer Engelhardt (s) anför:

Den parlamentariska kontrollen av myndigheters och domstolars tillämpning av bestämmelserna rörande hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning och hemlig kameraövervakning är mot bakgrund av tvångsmedlens ingrepp i den personliga integriteten av central betydelse. Det är därför viktigt att riksdagens möjligheter till insyn i tillämpningen av tvångsmedlen genom regeringens årliga skrivelse vidmakthålls och om möjligt förbättras. Ett arbete pågår också med att förbättra innehållet i skrivelsen. Det pågår även en diskussion om att stärka den parlamentariska insynen i tillämpningen av tvångsmedlen. I avvaktan på att detta arbete och dessa diskussioner har vi valt att inte ställa oss bakom de förslag om att förbättra redovisningens innehåll som presenterats i motionerna Ju27, Ju28 och Ju29.

2. Redovisningens innehåll, punkt 2 (v)

Rolf Olsson (v) anför:

Vänsterpartiet förutsätter att den årliga skrivelsen om hemlig teleavlyssning m.m. förbättras och utvecklas, så som utskottet redan tidigare uttalat. Vi ser fram emot att analysen skärps och blir mer allsidig. Vi efterlyser bl.a. en precisering av uttryck som används i redovisningen, exempelvis av vad som avses med att tvångsmedlet var av betydelse för förundersökningen. Analysen bör också omfatta en genomlysning av varför så relativt få ansökningar om tvångsmedel avslås.

Det pågår en beredning av en rad arbeten som på olika sätt har koppling till de hemliga tvångsmedlen, som t.ex. en kommande proposition om överskottsinformation. Ett övergripande krav, som Vänsterpartiet driver i alla dessa sammanhang, är nödvändigheten av att skärpa och förbättra den parlamentariska kontrollen av och insynen i tillämpningen av de hemliga tvångsmedlen. Vänsterpartiet anser således att det behövs ett helhetsgrepp, utöver den nu aktuella skrivelsen, för att förstärka tillsynen över de hemliga tvångsmedlen.

Eftersom det pågår arbete med att förbättra redovisningen har jag valt att inte ställa mig bakom de i denna del aktuella motionsönskemålen.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2004/05:36 Hemlig teleavlyssning, hemlig teleövervakning och hemlig kameraövervakning vid förundersökning i brottmål under år 2003.

Följdmotioner

2004/05:Ju27 av Peter Althin m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utförligare och tydligare redovisning av tillämpningen av de aktuella tvångsmedlen.

2004/05:Ju28 av Johan Pehrson m.fl. (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en förbättrad redovisning av tillämpningen av de aktuella tvångsmedlen.

2004/05:Ju29 av Johan Linander m.fl. (c):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en förbättrad redovisning av de aktuella tvångsmedlen.